

نگاهی بر قوانین جزا در اسلام

«حدود، قصاص، تعزیر»

گفتگو با دکتر محقق داماد

عواملی بازدارنده و از باب تخویف و تحذیر مطرح است تا راهکاری برای صیانت جامعه اسلامی از مفساد و آلودگیها باشد، یا این دستورات به عنوان مجازاتهای مقرر و ثابت برای تمامی انسانهای خاطی و مجرم در تمام زمانها و مکانها قابلیت اجرا دارد؟

■ در پاسخ به این سؤال ابتدا لازم است تقسیمی را نسبت به احکام جزایی در اسلام داشته باشیم و سپس به بحث در زمینه هر یک از آنها هم به لحاظ اصل جعل حکم و فلسفه آن و هم به لحاظ نحوه اجرا در هر کدام به صورت جداگانه بپردازیم، در آیات قرآن کریم هم این تفکیک کاملاً مشهود است.

در این پردازش اول قصاص و نحوه اجرای آن مورد توجه قرار می‌گیرد و دوم حدود و احکام آن و سوم باب تعزیرات که هر کدام مباحث مستقل و مربوط به خود را داراست.

اما قصاص: از آیات قصاص و شواهد متقن و متون تاریخی اینگونه بدست می‌آید قبل از نزول قرآن مجید در عصر جاهلیت بین قبایل عرب این‌گونه معمول بود که با قتل یکی از اعضای قبیله کشمکش و نزاع آغاز می‌گردید و سالیان متمادی طول می‌کشید، ملیت قومی و نژادی حاکمیت داشت و در ارتباطات قبیله‌ای حرف آخر را نژاد و قبیله می‌زد، در چنین فرهنگی وقتی یک نفر از اعضای یک قبیله به قتل می‌رسید یا جرح و یا نقیصی پیدا می‌کرد، قبیله مقتول و مجروح سعی می‌کرد

خوانندگان گرامی چنانچه مستحضرید بحث فقهی ما در شماره پیشین، طرح یک سلسله موضوعات عمده با محوریت فقه شیعه بود، که به تعیین بعضی از راهکارهای اساسی و محمود و دستیابی به شیوه‌های اصیل و معقول در فرایند عملکرد فقهای عظام شیعه منتهی گردید و با برخورداری از نظرات صائب استاد محترم دکتر محقق داماد مباحثی چند از قبیل: پیشینه فقه شیعه، سیر تحولات و پویایی در آن، روند حرکت به سوی عقلی‌گرایی از فقهای بزرگی چون شیخ طوسی، علامه حلی، شیخ انصاری... و نیز تلاش فقهای عظام در تفریع فروع بر مبنای اصول وارد از سوی ائمه معصومین علیهم‌السلام و نحوه استخراج قواعد اصطیادی روشن گردید.

اکنون چنانچه وعده کرده بودیم در فرصتی دیگر با حضور ایشان به طرح سؤالاتی دیگر در زمینه فقه جزایی اسلام و ارزیابی نقاط قوت و برتری آن نسبت به حقوق سایر ملل و نیز به بررسی اصول و مبانی در نظام جزایی اسلام پرداختیم. امید است که طرح و تحلیل مسایل مذکور مورد توجه و استفاده کلیه علاقمندان به این‌گونه مباحث قرار گیرد.

ضمن تشکر از جنابعالی اولین سؤال را در زمینه نحوه وضع احکام جزایی در دو بخش طرح می‌کنیم.

□ اول اینکه آیا اسلام نسبت به امر جزا احکام تأسیسی دارد؟ مبانی و پایه‌های آن چگونه است؟ ثانیاً آیا این احکام به صورت